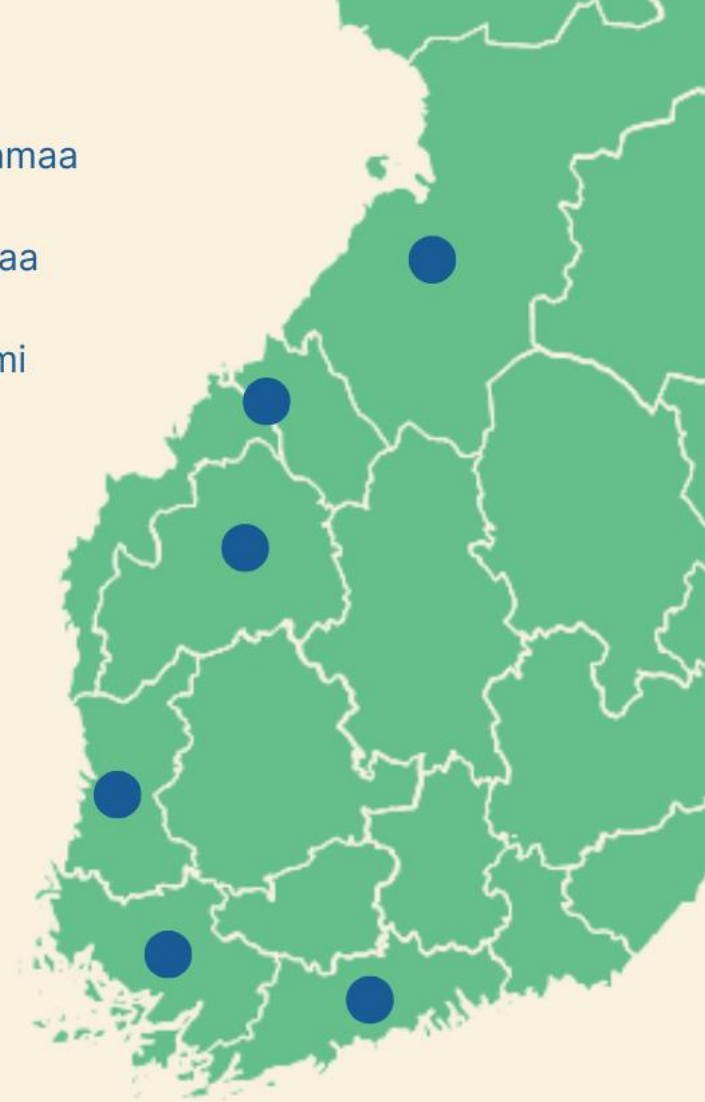

- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Etelä-Pohjanmaa
- Satakunta
- Varsinais-Suomi
- Uusimaa

Ympäristösopimukset

– asiantuntijat vastaavat kysymyksiin

Ke 16.4.2025 klo 12–14

Teams

Yleiset ohjeet koulutukseen

- Koulutus tallennetaan ja tallenne julkaistaan Maaseutu.fi-sivustolla. Esitysmateriaalit tulevat jakoon samaan paikkaan.
- Puheenvuorojen aikana osallistujien mikrofonit ja kamerat on suljettu. Kysymyksiä voi esittää chatissa koko koulutuksen ajan.

Webinaarin sisältö

- Moma-sopimus lyhyesti, sopimuksen muutokset, tukikelpoinen ala, metsälaitumet ja pysyvä nurmi: Riikka Jarkko
- Yksivuotiset toimenpiteet ja kaksinkertainen rahoitus: Mikko Torkkeli
- Eläinten hyvinvointi: Eija Mutila
- Helmi-elinympäristöohjelma: Hanna Finne
- Kosteikot: Riikka Kettunen

Maatalousluonnon ja maisemanhoitosopimus

Kosteikon hoitosopimus

Pohjois-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan,
Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan ELY-keskukset

Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus-lyhyesti

- Voidaan myöntää valtioneuvoston 78/2023 asetuksen mukaisille aloille
- **Perinnebiotoopit:** kallioketo, keto, niitty, rantaniitty, hakamaa, metsälaidun, nummet, lehdesniitty
- **Luonnonlaitumet:** esim. niityt, reunavyöhykkeet, metsäsaarekkeet

Tukihaku 2025

- Mahdollista hakea uusia 5-vuotisia sopimuksia, lisäaloja voimassa olevaan sopimukseen ja yksivuotisia toimenpiteitä
- Lisäalat sopimukselle uusina peruslohkoina
 - Huomioi liitteet
 - Tehdään maastokatselmointi
- Muista ilmoittaa oikea kasvi
 - Vain kasveille "Ympäristösopimusala puustoinen tai muu ala" ja "Ympäristösopimusala pysyvä nurmi" maksetaan sopimustuki
 - Mahdollista korjata muutosaikana (1.10.2025 mennessä)
- Muista hakea maksu ympäristösopimukselle vuosittain peltotukihaussa

Hoitosuunnitelma ja vuokrasopimukset

- Maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus perustuu ELY-keskuksen hyväksymään kirjalliseen hoitosuunnitelmaan, jota tuenhakija sitoutuu toteuttamaan sopimuskauden ajan
- Hoitosuunnitelmassa kerrottava esimerkiksi
 - Hoitotoimenpiteet, kunnostustoimenpiteet, muut toimenpiteet ja niiden toteuttamisen aikataulu vuosittain
 - Puustoon kohdistuvat toimenpiteet (huomioi kielletyt toimenpiteet)
 - Mikä on suunnitellun hoidon tavoitteena ja miten toimenpiteet edistävät niiden saavuttamista
 - Selvitys kaksinkertaisesta rahoituksesta
 - Suurpetouhkaan varautuminen ja miten sitä pyritään vähentämään

Hoitosuunnitelma ja vuokrasopimukset

- Sopimuskausi- ja vuosi alkavat 1.5. hakuvuonna ja päättyvät 30.4.
- Sopimusalueen on oltava koko sopimuskauden ajan tuenhakijan hallinnassa
 - Kirjallinen vuokrasopimus tai omistus
 - Vuokrasopimukseen on hyvä kirjata sopimusalueella tehtävät toimenpiteet (huomioi kielletyt toimenpiteet sopimusalueella)
 - Laidunnussopimukset tai muut käyttösopimukset eivät osoita alan hallintaa
 - Hallinnan puutteesta voi aiheutua merkittävät seuraamukset

Sopimuskauden aikaiset muutokset

- Voimassa olevaan sopimukseen on mahdollista tehdä tiettyjä muutoksia Vipu-palvelussa
 - Tietyt muutokset mahdollisia vain ilmoittamalla niistä korvauksen myöntäneelle ELY-keskukselle
- Sopimuslohkojen kasvikoodia on mahdollista vaihtaa
 - Esim. "puustoinen tai muu ala" voidaan ilmoittaa pysyväksi nurmeksi tietyin edellytyksin
- Ympäristösopimusten muutosmahdollisuudet 2025

Sopimukseen soveltuva ja soveltumaton ala

- Sopimusaluetta on hoidettava vuosittain laiduntamalla tai niittämällä ja korjaamalla niittojäte
- Sopimuksen ehtona on, että hoitotoimenpiteillä edistetään tai säilytetään sopimusalueen tavanomaista arvokkaampia luonto- tai maisema-arvoja
- Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että suunnitellut hoitotoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristön tilan kannalta
- Sopimusalueen hoito ei saa vaarantaa alueen tai kohteen suojelun perusteena olevia arvoja

Sopimukseen soveltuva ja soveltumaton ala

- Sopimukseen ei hyväksytä alueita, joita ei voida hoitaa sopimuksen edellyttämällä tavalla
- Sopimukseen ei hyväksytä alueita, jotka eivät täytä sopimuksen ehtoja
- Sopimukseen ei hyväksytä alueita, jonka tuotolla laiduntavat eläimet eivät tule toimeen

Metsälaitumet

- Metsälaidun tai hakamaa
 - Aikaisempi laidunhistoria
 - Hoitomuotona pääosin laidunnus: alueen tulee selkeästi hyötyä laidunnuksesta vrt. mitä tapahtuisi ilman laidunnusta
 - Primäärisukcessiometsät: usein suojeltuja alueita, joilla raivaustoimenpiteet ovat kiellettyjä
- ✓ *Puusto on eri-ikäistä ja monipuolista*
 - ✓ *Valoisia aukkoja, joissa kasvaa niittykasveja*
 - ✓ *Esiintyy ruohoja ja heiniä enemmän kuin vastaavalla metsätyypillä yleensä*

Metsälaitumet – ei sopimuskelpoinen

Metsälaitumet – sopimuskelpoinen

Pysyvä nurmi

- Pysyvä nurmi
 - Puita saa olla enintään 50 kpl hehtaarilla, jos ne ovat hajanaisesti
 - Yli puolella alasta (50 %) on oltava tasaisesti heinäkasveja tai muita nurmirehukasveja
 - Jos 50 % vaatimus heinä- tai nurmirehukasveista täyttyy, voi alalla olla muita laidunnettavia ja tuotantoeläinten rehuksi soveltuvia kasveja, joista lehtipensaat ja lehtipuiden taimet oltava yksittäin tai pieninä ryhminä

Rantalaitumet

- Laidunkausi kannattaa aloittaa ruovikkoisilla ja uusilla aloilla mahdollisimman aikaisin alkukesästä ja huomioida eläinmäärä
- Täydennysniitto olisi hyvä tehdä mahdollisimman pian lintujen pesimäajan jälkeen, jos huomataan että laidunpaine alueella ei ole riittävä
- Kosteat alueet, joissa eläimet eivät laidunna, eivät ole sopimuskelpoisia

Ei pysyvälle nurmelle

Saravaltainen

Ruovikkovaltainen

Ei hyväksyttävissä sopimukselle ilman hoitoa

Hyvin laidunnetut alueet 1/2

Hyvin laidunnetut alueet 2/2

Yksivuotiset toimenpiteet 1/2

- Mahdollista hakea erikseen rahoitettavaa, lohkokohtaista kunnostustoimenpidettä
 - Lohkon tulee olla sopimuksella ja ilmoitettuna sopimuksen kasvikoodilla
- Sama toimenpide voidaan myöntää samalle alalle vain kerran sopimuskauden aikana
 - Työ- ja mahdolliset materiaalikulut tulee hoitaa itse
- Tulee olla kirjattuna hoitosuunnitelmaan
 - Päivitä hoitosuunnitelmaa tai ilmoita siitä vapaamuotoisesti ELY-keskukseen

Yksivuotiset toimenpiteet 2/2

- Huomioi mahdolliset suojelualueet alueiden kunnostustoimenpiteissä
 - Natura, YSA (yksityinen suojelualue) yms.
 - Ympäristövastuualueen hyväksymä hoitosuunnitelma
 - Naturailmoitus
 - YSA poikkeuslupa
- Toimenpiteet katselmoidaan sopimusvuoden aikana
- Maksetaan kokonaisuudessaan toukokuussa 2026 (uusi)

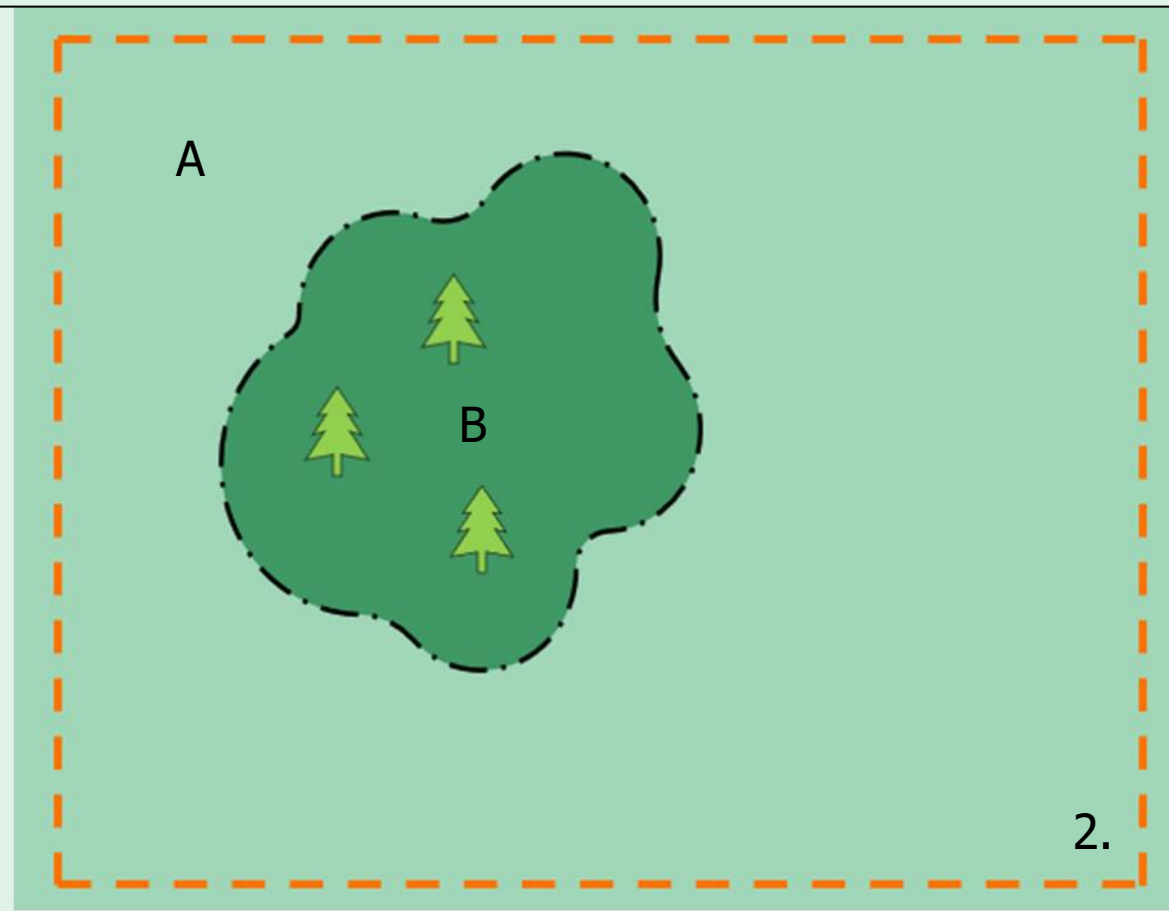
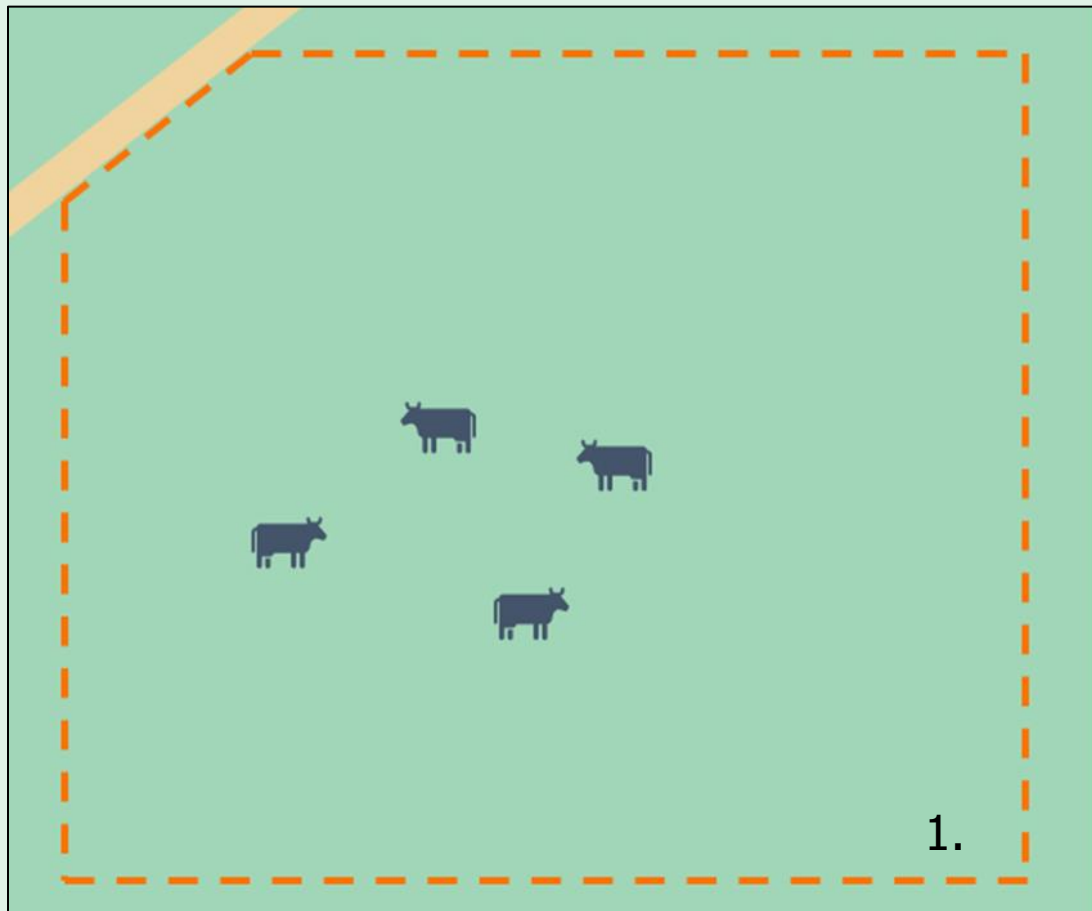
Kunnostusraivaus (450 €/ha)

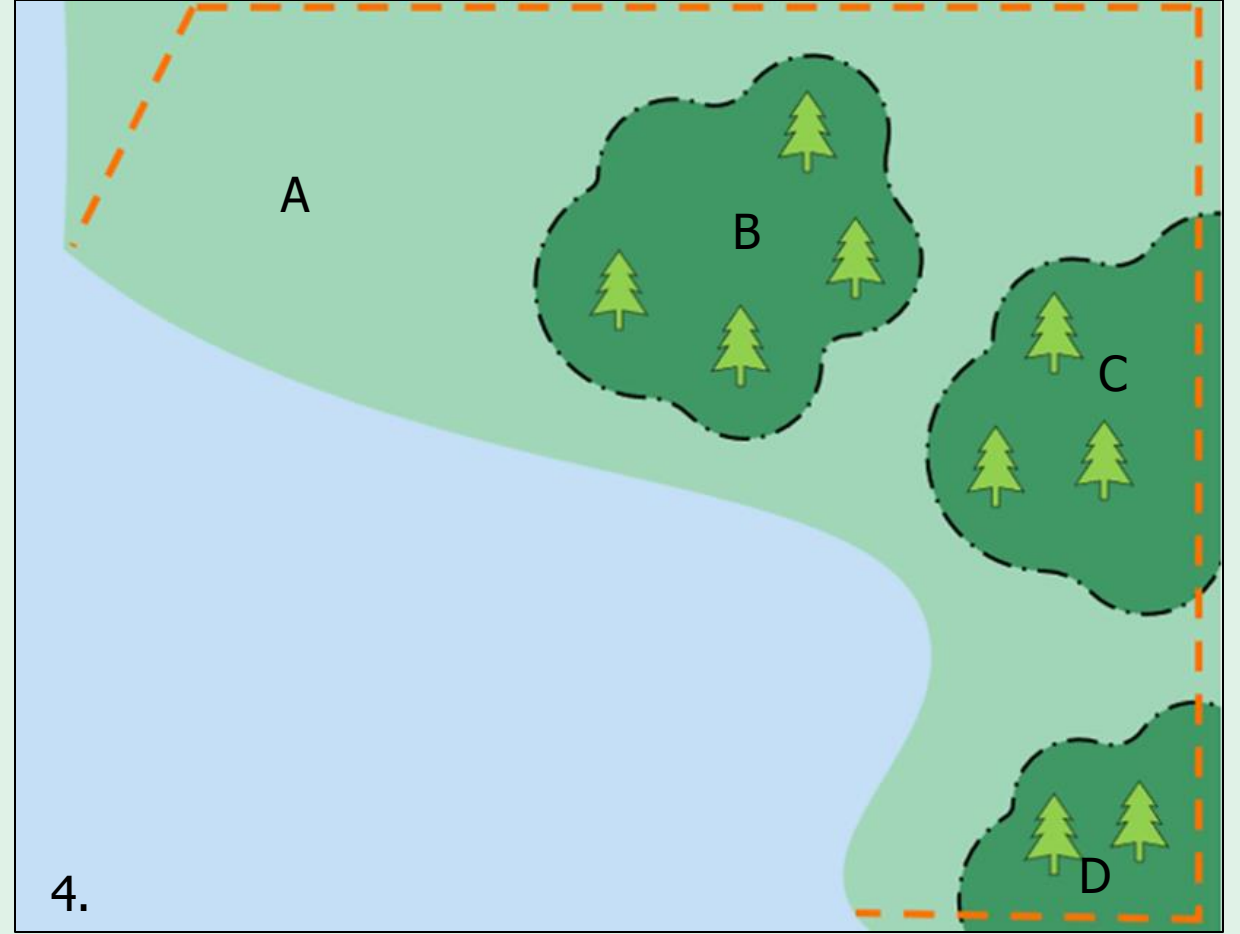
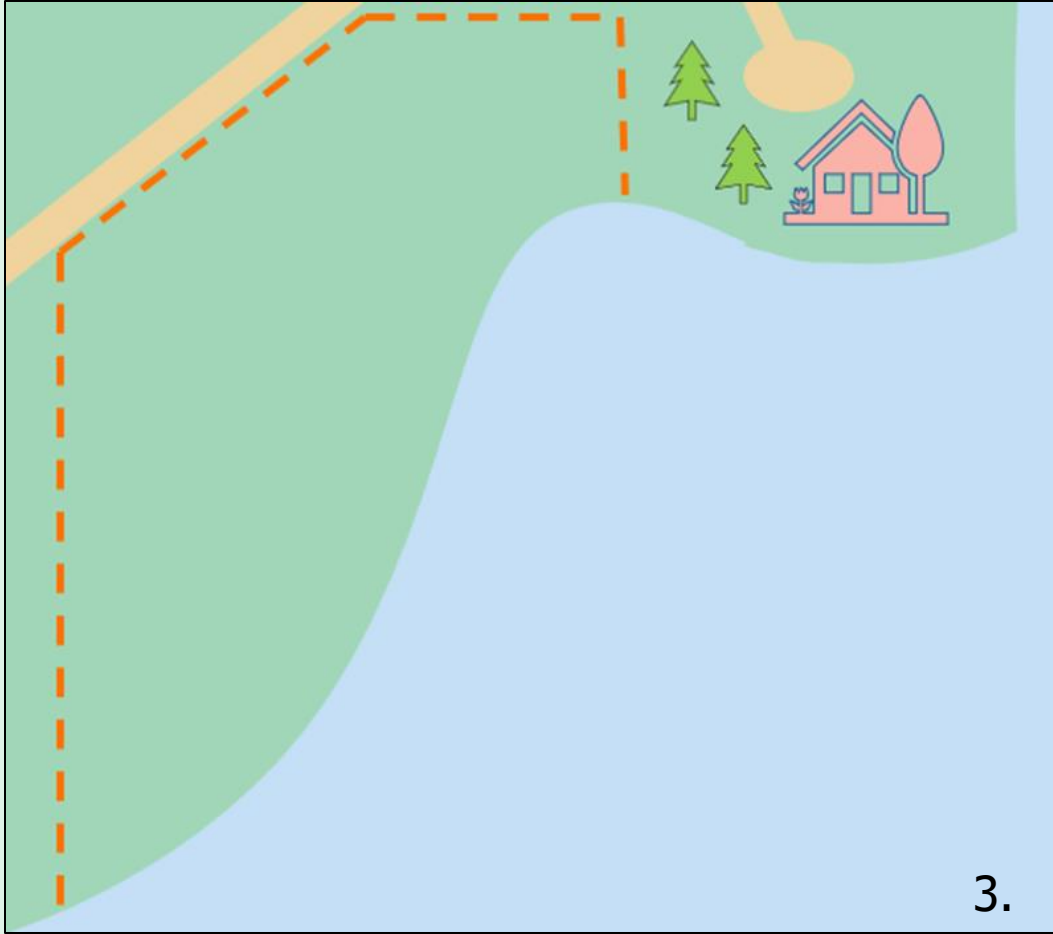
- Perusteellisempi puuston raivaus
 - Ei pidä sekoittaa vuosittaiseen ylläpitöraivaukseen!
 - Ei voida maksaa aiemman raivauksen laiminlyönnistä
 - Voidaan toteuttaa ensimmäisenä vuotena myös ilman laidunnusta - peru hoidonkorvaus!
- Maksetaan vain kasvulohkon alalle, jota raivataan
 - Alat piirretään omana kasvulohkona peltotukihaussa
 - Raivattava samana sopimusvuotena, kun maksua haetaan (1.5.2025-30.4.2026)
 - Tulee olla valmis **30.4.2026** mennessä
 - Katselmoidaan kun toimenpide on valmis

Aitaustoimenpide (max. 1500 €/ha)

- Peltotukihaussa on ilmoitettava rakennettavan aidan metrimäärä
 - Vesistön puoleista rajaa ei tarvitse aidata
 - Korvausta ei makseta väliaidoille
- Aidan tulee kestää koko sopimuskauden ajan
- Toimenpiteen tulee olla valmis **31.12.2025**
 - Katselmoidaan hakuvuonna

Petoaitaustoimenpide (2400 €/ha)

- Riistakeskuksen mukainen petoaita
 - Aidattava kokonaan ympäri (myös vesistön raja)
- Voidaan hakea tarvittaessa kesken sopimuskauden
 - Ilmoita asiasta sähköpostilla ELY-keskukseen vapaamuotoisesti (liite hoitosuunnitelmaan)
- Toimenpiteen tulee olla valmis **31.12.2025**
 - Katselmoidaan hakuvuonna

Kaksinkertainen rahoitus 1/2

- Luonnon monimuotoisuuden edistämistä ja säilyttämistä tuetaan useasta lähteestä
- Ympäristösopimuksissa kaksinkertaisen julkisen rahoituksen maksaminen on kielletty
- Samaa asiaa/toimintaa ei voi rahoittaa kahdesti julkisella rahalla. Valtion toteuttama tavara tai palvelu katsotaan tueksi vastaavasti kuin rahana annettu tuki
- Mikäli alue, jolle haet hoitosopimusta, on saanut tai saa edelleen jotain muuta vastaavanlaista tukea, tulee asia huomioida tukea haettaessa
- Hoitosuunnitelmassa tulee olla selvitys kaksinkertaisesta rahoituksesta, mitä ja mihin alaan on saatu vastaavanlaista julkista rahoitusta

Kaksinkertainen rahoitus 2/2

- Luonnon monimuotoisuuden edistämiseen on voinut saada rahoitusta aitaamiseen, kunnostusraivaukseen tai muihin peruskunnostustoimenpiteisiin muista rahoituslähteistä.
 - Muita rahoituslähteitä voivat olla esimerkiksi ELY-keskuksen Y-vastuualueen myöntämä Helmi-hanke tai Riistakeskus, joka voi myöntää rahoituksen petoaidan tekoon
- Mikäli toisesta rahoituslähteen kunnostustoimenpidettä ei saada valmiiksi sopimuskauden alkuun 1.5. mennessä, ei lohkosta voida tehdä hoitosopimusta
 - Lohkon voi hakea hoitosopimukselle uudestaan seuraavana vuonna, kun kunnostustoimet on saatu valmiiksi ennen 1.5. alkavaa sopimusvuotta
- Lohkolle, joka on peruskunnostettu muulla julkisella rahoituksella ei voida maksaa hoitosopimuksen mukaista 1-vuotisen toimenpiteen aitaus- tai raivaamiskorvausta

Kaksinkertainen rahoitus, Metsähallitukselta vuokratut alat

Yksivuotista aitaus- tai kunnostusraivauskorvausta ei makseta aloille:

- Joille on tehty Metsähallituksen tai muiden ulkopuolisten kanssa sopimus aitaamisesta tai raivaamisesta
- Jos puusto on Metsähallituksen hallinnassa ja vastuulla
- Jos aidan rakentaminen on tehty Metsähallituksen toimesta

Vuokrasopimukseen tulee kirjata selkeästi, mitä on tuenhakijan vastuulla ja mitä on Metsähallituksen vastuulla. Hoitosuunnitelmaan tulee kirjata, kenen vastuulla on kunnostusraivaus ja yksittäisten isojen puiden poistaminen

Kysymyksiä?

Maatalousluonnon ja maisemanhoitosopimus

Laiduneläinten hyvinvointi

16.4.2025

Eija Mutila, Satakunnan ELY-keskus

Laiduntamiseen liittyviä säädöksiä

- Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023 (EHL)
 - Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta 592/2010 muutoksineen
 - Valtioneuvoston asetus lampaiden suojelusta 587/2010 muutoksineen
 - Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta 588/2010 muutoksineen

Neuvoston kuljetusasetus EU n:o 1/2005

Laki eläinten kuljetuksista 1429/2006, muutoksineen

- Hyvä ravitsemus
- Hyvät pito-olosuhteet
- Normaali käyttäytyminen
- Hyvä terveys

Ravinnonsaanti ja juomavesi

- Eläinten tulee saada sopivassa määrin hyvälaatuista ravintoa ja vettä
- Riittävästi koko laidunkauden ajan ja rehu on eläimelle sopivaa
- Sopivan rehun loppuessa siirrytään syömään ei sopivia ravintokasveja mm. myrkyllisiä kasveja
- Tukiehdot (kielto lisärehun antamisesta) ei voi olla perustelu puutteelliselle ravinnon saannille – korjaa tilanne laidunkierrolla tai oikealla eläinmäärällä
- Pysyvässä pitopaikassa tulee olla vettä jatkuvasti tarjolla ja kaikkien eläinten tulee päästä esteettömästi juomaan
 - Luonnonvesi sopii, jos riittävän hyvälaatuista
 - Merivesi on murtovettä, joka sopii naudoilte ja lampaille
 - Sinileväinen vesi ei sovi juomavedeksi

Eläinten tarkastaminen

- Lain mukaan eläimet on tarkastettava kerran päivässä tai tarvittaessa useammin
 - Nauta-asetus vasikat (alle 6 kk) kaksi kertaa päivässä
- **Poikkeus:** vaikeasti tavoitettavilla laitumilla kesäaikaan pidettävät eläimet
 - Useamman kerran viikossa tapauskohtaisesti
 - Erityistä seurantaa vaativat tarkastetaan päivittäin mm. synnytystä odottavat, juuri synnyttäneet, vastasyntyneet vasikat 10 vrk ikään ja lampaat 7 vrk ikään saakka sekä sairaat ja vahingoittuneet eläimet
 - Sairaista eläimistä on aina huolehdittava

Pito-olosuhteet

- Sääsuojat – ulkona pidettävillä eläimillä on oltava riittävä sääsuoja epäsuotuisia sääoloja vastaan
- Normaalisti katos tai siirto navettaan
- Luonnonympäristössä saattaa puusto tai maasto tarjota riittävän sääsuojan
- Sääsuojan tarpeellisuuteen vaikuttaa vuodenaika ja sääolosuhteet sekä eläinten ikä tai fysiologinen tarve
- Kesällä tulee aina olla mahdollisuus varjoon
- Kuiva makuupaikka
- Laitumella eläimelle vaarallisia tekijöitä; pedot, roskat, romut, rikkinäiset rakenteet, syvät ojat ja kosteat, upottavat alueet

Miten takaan laidunnuksen hyvinvoinnin

- Tunnista riskit etukäteen ja varaudu – suunnittele laidunnus
- Kuljeta eläimiä turvallisesti
- Riittävä rehunsaanti ja vesihuolto
- Valvo laidunkauden aikana
- Turvalliset rakenteet ja laidunalueet
- Riittävät resurssit - varajärjestelmät
- Varaudu myös yllättäviin asioihin (esim. pedot, tulvat, helteet, oma jaksaminen)

Hyvää lisätietoa näistä linkeistä – suosittelen tutustumaan

- Eläinten hyvinvointi luonnonlaitumilla:

https://www.youtube.com/watch?v=nTzVUgsnXHs&list=PLaChS_FTPuvTBBVgniQq67t4Lz4dS_WF-j&index=17

- Laiduneläinten turvallisuus:

https://www.youtube.com/watch?v=K4IU3EAL9xY&list=PLaChS_FTPuvQBhd7CrpVXxhX4sCSO_IGIw&index=16

Kiitos

Kysymyksiä?

Hyödyllisiä sivustoja

- [Laidunpankki](#)
- [Tietolinkki-hankkeen materiaalit](#)
- [Ruokaviraston webinaarisarja maatalousluonnon monimuotoisuudesta](#)
- [Ruokaviraston webinaarisarja luonnonlaitumilla laiduntavien eläinten hyvinvoinnista](#)

Sopimuskäsittelijöiden yhteystiedot (1/6)

- Sähköposti: nimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

- Meiju Tikkanen (Vaasa) puh. 050 39689 70
- Reetta Paavola (Vaasa) puh. 050 39613 01
- Heidi Häggblom (Kokkola)

Sopimuskäsittelijöiden yhteystiedot (2/6)

- Sähköposti: nimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

- Riikka Jarkko puh. 0295 038 096 (maatalousluonnon ja maiseman hoito)
- Ulla Sipola puh. 0295 038 303 (kosteikon hoito)
- Yhteissähköposti ympäristösopimusasiat: ymparistosopimus.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Sopimuskäsittelijöiden yhteystiedot (3/6)

- Sähköposti: nimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

- Pekka Tuomisto puh. 050 35093 42
- Anne-Maria Mettälä puh. 050 31400 44
- Essi Kiili puh. 050 35106 71
- Yhteissähköposti: tukiasiat.etela-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Sopimuskäsittelijöiden yhteystiedot (4/6)

- Sähköposti: nimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Uudenmaan ELY-keskus

- Riikka Kettunen puh. 0295 021 295
- Esme Manns puh. 0295 021 101
- Yhteissähköposti ympäristösopimusasiat: uudely.sopimukset@ely-keskus.fi

Sopimuskäsittelijöiden yhteystiedot (5/6)

- Sähköposti: nimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

- Eija Mutila puh. 0295 022 064
- Johannes Perttula puh. 0295 022 025

Sopimuskäsittelijöiden yhteystiedot (6/6)

- Sähköposti: nimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

- Kati Pakarinen 0295 022 639
 - Elisa Nurmio 0295 022 630
 - Mia Forssell 0295 022 058 (också på svenska)
 - Mikko Torkkeli 0295 023 105
-
- Yhteissähköposti ympäristösopimusasiat: ymparistosopimus.varsinais-suomi@ely-keskus.fi
 - Henriikka Kajula 0295 022 580 (Ei-tuotannolliset investoinnit)

TAUKO 5 min

Ohjelmassa vielä

- Helmi-elinympäristöohjelma
- Kosteikon perustaminen ja hoito

HELMI-elinympäristöohjelma

Perinnebiotoopit rannikolla

Hanna Finne – Luonnonsuojeluyksikkö, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

16.4.2025

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Ympäristökeskus

Euroopan unionin
osarahoittama

Perinnebiotoopit

- **Perinteiset maatalousmenetelmien muovaavia elinympäristöjä**
 - Laidunnus, niitto, kaskiviljely, lehdestys
 - Maaperää ei ole muokattu, kylvetty tai lannoitettu
- Monimuotoisia, mosaiikkimaisia ja lajirikkaita luontotyyppejä
- Paljon eri luonto-, maisema ja kulttuuriarvoja
- Kasveja, sieniä, hyönteisiä ja lintuja
- Useita uhanalaisia lajeja
- **Perinnebiotoopit ovat vähentyneet voimakkaasti** (Maatalouden tehostuminen, muuttuneet viljelytavat ja rakentaminen) → kaikki perinnebiotooppi-luontotyytit ovat uhanalaisia

Helmi elinympäristöohjelma & perinnebiotoopit (1/2)

Valtioneuvoston asetus perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon

Tukea perinnebiotooppien peruskunnostukseen

Perinnebiotooppien **inventointi ja kunnostus**

TAVOITE: kunnostaa 26 000 hehtaaria perinnebiotoopeja vuoteen 2030 mennessä

Hoidon tehostaminen – **neuvonta** ja alueellisen yhteistyön parantaminen

Priorisointi: kunnostetaan arvokkaita kohteita joilla korkeita perinnebiotooppi arvoja ja hyvät mahdollisuudet jatkuvaan hoitoon

- **Luonnonsuojelualueet:** yksityiset luonnonsuojelualueet, valtion luonnonsuojelualueet, Natura 2000
- **Rauhoituspäätökset** (saaristossa laidunnus usein sallittu entisillä laidunalueilla)

Helmi elinympäristöohjelma & perinnebiotoopit (2/2)

- **Tarve poikkeamiselle rauhoituspäätöksestä**, esim. raivaukset (arvioidaan ympäristösopimuksen käsittelyn yhteydessä)
- **Helmi tuki myönnetään palveluna ja tavarana** jotka ELY-keskus hankkii
 - **Rahoitetaan tarvittavat kunnostustoimenpiteet jotka mahdollistavat jatkuvan hoidon**: esim. aitaus, kunnostusraivaus, ruovikon murskaus jne.
 - Jatkuva hoito rahoitetaan ainoastaan poikkeustapauksissa → rahoitetaan pääasiassa ympäristösopimusten kautta

Kaikki Helmi toimenpiteet tulee olla valmiita ennen kun ympäristösopimuskausi alkaa!

Tunnista perinnebiotooppi

1. Niittykasvillisuutta
2. Vanhoja hienoja puita, lahoppuuta
3. Niittylaikkuja, paljon ruohoja metsässä
4. Eri-ikäinen puusto
5. Latoja, kivimuureja ja muta vanhoja maatalousrakennuksia
6. Hoitohistoria? Vanhat ilmakuvat?
7. Laajoja rantaluita? Kova maapohja?

Perinnebiotooppien hoito

Tavoite: monimuotoisia alueita, joilla kasvillisuus matalakasvuista

Laidunnus

- Laidunpainetta tulee seurata laidunkauden aikana.
- Liian korkeaa ja matalaa laidunpainetta tulee välttää.

Niitto

- Poistaa ravinteita rehevöityneestä maaperästä
- Ruovikon niitto/murskaus
- Niittojätteen pois vienti

Perinnebiotooppien hoito jatkuu

Lajeja jotka vaativat erityistä huomiota

- Linnut – rannat ja saaristo - myöhempi laidunnuksen aloitus + niitto
- Liito-orava - raivaukset
- Kasveja - suolayrtti

Raivaus

- Pusikko ja tiheä nuori puusto
- **Lintujen pesimäaika 15.4 - 31.7**

TÄRKEÄÄ:

- **Ei lannoitusta tai maaperän muokkausta!**
- **Ei lisäruokintaa!**
- **Tärkeää jättää raivauksissa jäljelle vanhat hienot lehtipuut sekä lahopuusto mikä ylläpitää alueen monimuotisuutta!**

Vääränlainen hoito

- Vääränlainen hoito → biologinen monimuotoisuus vähenee
- Ali- ja ylilaidunnus (umpeenkasvu, rehevöityminen, tallaus)
- Lisäruokinta (umpeenkasvu, rehevöityminen)
- Liian aikainen laidunnuksen aloitus (Rantalaidunnus ja linnut)

Nokkonen

Maitohorsma

Timotei

Helmi-kunnostus – miten menetellään?

ELY-keskus aloitteesta

Valitsee arvokkaat alueet

ELY-keskus pyytää maanomistajilta lupaa

Tekee suunnitelman ja hakee alueesta
kiinnostuneen maanviljelijän

Maanviljelijän aloitteesta

Otaa yhteyttä ELY-keskukseen

ELY-keskus tekee alueelle maastokäynnin ja
arvioi tukikelpoisuuden

Maanviljelijä hakee Helmi-tukea

ELY-keskus tekee tarvittaessa suunnitelman

ELY-keskus tekee sopimuksen kaikkien asianosaisten kanssa

ELY-keskus tekee tukipäätöksen → Tukea ei myönnetä

**Kunnostus toteutetaan – ELY-keskus hanki
tarvittavat palvelut ja tarvikkeet**

HELMI-perinnebiotoopit rannikolla

HELMI-perinnebiotooppeja Pohjois-Pohjanmaalla

- Kaiken kaikkiaan 29 HELMI-perinnebiotooppia
 - Useita rantalaitumia mutta muutamia kohteita myös sisämaassa
 - Uhanalaisia luontotyyppejä
- Etsitään laiduneläimiä **19** kohteelle
 - Vaihtelevan kokoisia alueita
 - useita isoja rantalaitumia

Huttulanlahti, Ii

Kunnostettu 2024 (niitto ja raivaus)

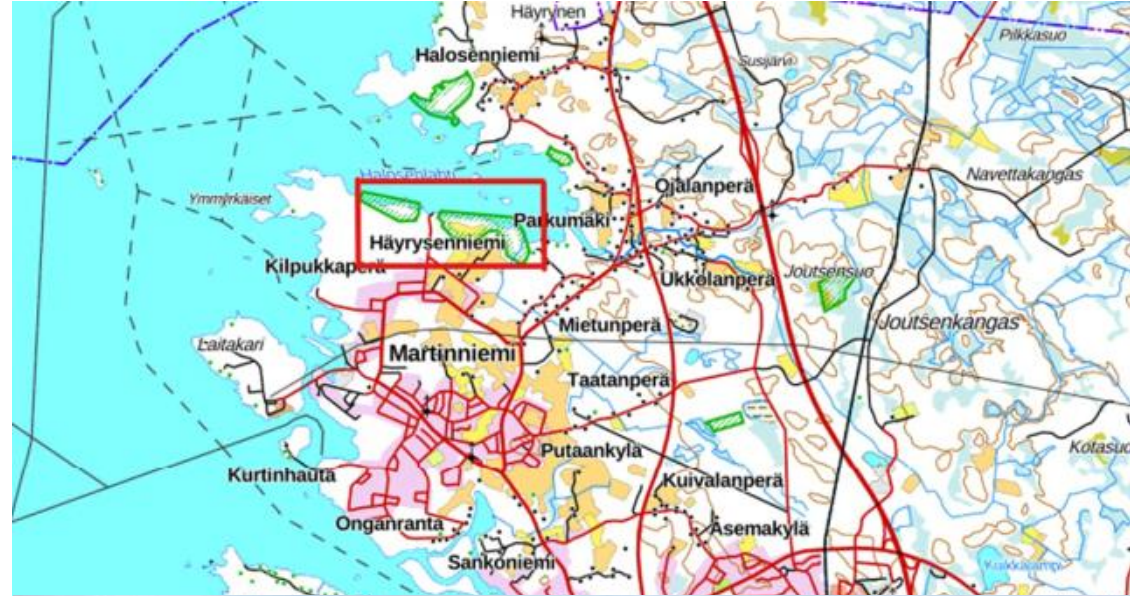
- noin. 26 ha
- Etsitään laiduneläimiä

Upin merenrantaniitty, Oulu

Kunnostettu 2021

- noin. 25 ha
- Etsitään laiduneläimiä

Juholanranta, Raabe

Kunnostettu 2022

- noin. 8 ha
- Etsitään laiduneläimiä

HELMI-perinnebiotooppeja Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Keksi-Pohjanmaa

- Kunnostettu 2021 – 2024 27 kpl – 112 ha
- Käynnissä kuudella kohteen kunnostus
- Täydennysniittoja tärkeillä rantalaitumilla (ruovikon koneellinen torjunta)
 - 2024: 6 st /kpl - 107 ha
- Jatkuvan hoidon kohteita: 6 kpl – 59 ha

Jatkuvan hoidon kohteet		
Katikka	Kauhajoki	Niitto
Käpyläänmaa	Kauhajoki	Niitto
Pappilanmäki	Alajärvi	Niitto
Risö	Vaasa	Ruovikon niitto
Petalax slätterobjekt	Malax	Ruovikon niitto
Iisakankosken haka	Toholampi	Laidunnus

Sanden, Korsnäs

- noin. 20 ha
- Laiduntaa ylämaankarjaa
- Rantaniittyjä ja hakamaita (Tärkeä lintualue)
- Kelluva petoaita
- Ruovikon niitto

Pjelax, Närpiö

- noin. 40 ha laaja laidunalue (lammaslaidunnus)
- Ruovikon niitto + laidunnus
- Tärkeä lintualue
- Natura 2000 ja yksityinen suojelualue

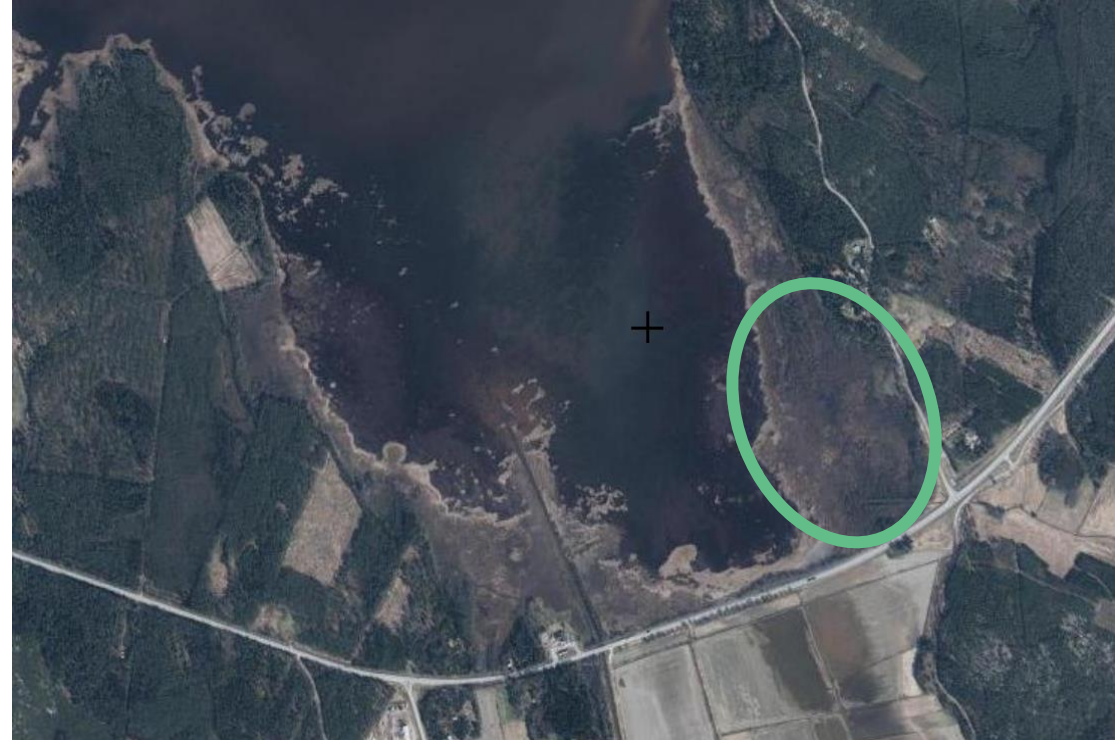
Lövkulla haka, Kruunupyy

- 0,7 ha (lampaista)
- Aitaaminen
- Kulttuurihistoriallisesti arvokas
- Niittyjä ja hakamaita

Vassorfjärden (itä), Mustasaari

- Etsitään laiduneläimiä (lähinnä nautakarjaa)
- Märkää rantaniittyä, hakamaata ja metsälaidunta
- Kiinnostuitko?

HELMI-perinnebiotoopit Varsinais-Suomi

- 14 HELMI-perinnebiotooppia
- etsitään laiduneläimiä yhdelle alueelle

Gullkrona, Parainen

- 14 ha
- Tuleva laidunnus nautakarjalla
- Kunnostusraivauksia ja niitto
- Useita uhanalaisia lajeja ja luontotyyppejä
 - ex. Ketoja, happamia kallioketoja, hakamaita jne.
- Monia huomionarvoisia lajeja
 - Esim. mäkiminttu, käärmeenpistonyrtti, orapaatsama jne.
- Lehdestettyjä koivuja ja tervaleppiä

Maggholm vanha lammaslaidun, Parainen

- 4,26 ha
- Vanhan lammaslaitumen kunnostus
- Kunnostustoimet: Raivaus ja aitaus
- Uhanalaisia luontotyyppejä, esim. Kalkkiketoja, hakamaita ja ketoja.
- Runsaasti huomionarvoisia lajeja, esim. hammasjuuri, verikurjenpolvi, ketoneilikka jen.

Lempnäs, Parainen

- 20 ha
- Kalkkivaikutteinen
- Lehdestettyjä saarnia
- Lajeja: Seljakämmekä, metsäomenapuu, orapaatsama jne.
- **Etsitään eläimiä alueelle (lampaista)**

seljakämmekä - *Dactylorhiza sambucina*

Jouko Rikkinen,

[Creative Commons Nimeä Ei-Kaupallinen 4.0](#)

(7/21)

HELMI-perinnebiotoopeja Uudellamaalla

Båsnäshagen, Rasepori

- 9,9 ha
- Merenrantaniitty
- Natura 2000
- Kunnostustoimenpiteet: aitaus, puuston harvennus ja raivaus.

Kobbholmen, Rasepori

- 8,5 ha
- Metsälaitumia, hakamaita, niittyjä ja merenrantaniittyjä
- Pitkä laidunhistoria
- Kunnostustoimenpiteet: aitaus nautakarjalle

Torpbetet, Inkoo

- 3,7 ha
- Keto
- Pidempi tauko laidunnuksessa
- Kunnostustoimenpiteet: aitaaminen lampaille

Perinnebiotooppi vastuuhenkilöt

Uudenmaan ELY-keskus

- Perinnebiotooppi vastuuhenkilö: **Esko Vuorinen**
- **Peik Grönholm**
- **Sonja Still**

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

- Perinnebiotooppi vastuuhenkilö: **Jorma Pessa**
- **Sonja Partanen**
- **Jenni Pahkasalo**
- **Anniina Turunen**

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus (Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa)

- Perinnebiotooppi vastuuhenkilö: **Johanna Kullas**
- **Hanna Finne** (Helmi päävastuu)
- **Victoria Snickars**

Varsinais-Suomen ELY-keskus (Satakunta)

- Perinnebiotooppi vastuuhenkilö: **Leena Lehtomaa**
- **Charlotta Berlin** (päävastuu saariston kohteista)
- **Anna Koskela**
- **Kukka Koskinen** (Etelä Suomen pebi koordinaattori)
- **Hanna Hakamäki** (päävastuu Satakunnan kohteista)
- **Yhteystiedot:**
- fornamn.efternamn@ely-keskus.fi

KIITOS KUUNTELEMISESTA!

Lisää tietoa perinnebiotooppien kunnostamisesta:

<https://www.ely-keskus.fi/luonnonsuojelulain-tuki-perinnebiotooppien-kunnostukseen-ja-hoitoon>

Kysymyksiä?

Tuet kosteikkojen perustamiseen

Riikka Kettunen Uudenmaan ELY-keskus

Perustamistuet kosteikoille

ETI-tuki

- Investoinnilla on oltava edellytykset edistää maatalouden vesistökuormituksen vähentämistä ja/tai lisätä luonnoltaan yksipuolisen maatalousalueen elinympäristöjen monimuotoisuutta.

JTF-rahoitus

- Turvetuotantoalueiden ennallistamista.

SOTKA-kosteikot

- Kunnostetaan kosteikkoja vesilintujen poikasille sopiviksi elinympäristöiksi.

HELMI-ohjelma

- Kunnostetaan lintuvesiä- ja kosteikoita.

JTF-rahoitus

- Turvetuotantoalueiden ennallistamista, kuten kosteikkojen rakentamista ja uudelleensoistamista
- Selvityksiä ja pilotointeja turvetuotantoalueiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista
- Turvetuotantoalueiden alapuolisten vesistöjen kunnostamista
- Rahoitus kattaa pääsääntöisesti enintään 80 % hankkeen hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. **JTF-rahaston tukea voivat hakea muun muassa yhdistykset, yritykset, kunnat ja säätiöt.**
- Länsi-Suomi (rahoittaja Keski-Suomen ELY-keskus) Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa sekä Satakunta
- Pohjois-Suomi (rahoittaja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus) Pohjois-Pohjanmaa

JTF-rahoitus

- [Länsi-Suomessa](#) ja [Pohjois-Suomessa](#) on käynnissä aktivointihankkeita, jotka tarjoavat merkittävän panostuksen turvetuotantoalueiden ennallistamiseen.
- Hankkeet auttavat toteuttamaan ennallistamistoimia entisillä turvetuotantoalueilla JTF-rahoituksen avulla.
- Hankkeet myös edistävät turvetuotannon alapuolisten vesistöjen kunnostuksia.

- [NEVALA](#) (Keski-Suomi, Pirkanmaa ja Satakunta)
- [PohjaNeva](#) (Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa)
- [PUHTI](#) (Lappi, Kainuu ja Pohjois-Pohjanmaa)

EI-tuotannollinen investointi 1/2

- Ei-tuotannollinen tuki (haetaan Hyrrän kautta)
 - Yli 0,5 ha **12000 €/ha**
 - 0,3-0,5 ha **4100 €/kohde**
- Kaksitasouoma **21 €/m**

Päätavoitteet suunnitelmassa

1. Vesiensuojelu
 - peltoa yli 10% - ja kosteikon pinta-ala väh. 1% yläpuolisesta valuma-alueesta.
2. Luonnonmonimuotoisuuden edistäminen
3. Ilmastonmuutoksen hillintä

Laki eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista (1333/2022)

Hankkeen pisteyttäminen, valintamenettely

- Valitse päätavoite huolellisesti, sillä sen perusteella ELY-keskus valitsee hankkeeseesi sovellettavat kelpoisuus- ja valintakriteerit.
- ELY-keskus pisteyttää hankkeesi valintakriteereiden perusteella ja joko hyväksyy tai hylkää hankkeesi rahoituksen.
- ELY-keskus valitsee rahoitettavat hankkeet [valintakriteereiden](#) perusteella. Kriteereiden avulla ELY-keskus arvioi investointihankkeen merkitystä ja vaikuttavuutta.

Hanketta arvioitaessa otetaan huomioon:

- Kohteen etukäteen tiedossa oleva toimenpidetarve.
- Kohteeseen tehtävän investoinnin merkitys maatalouden ympäristönsuojelussa tai ilmastonmuutoksen hillinnässä.
- Kohteen mitoitus ja raja.
- Hankkeen arvioitu vaikuttavuus ja kustannustehokkuus.

EI-tuotannollinen investointi 2/2

- 1) Luonnon monimuotoisuutta edistävän kosteikon, kaksitasouoman ja turvepellolle ilmastonmuutoksen torjumiseksi perustettavan kosteikon yläpuolisella valuma-alueella peltoa voi olla alle 10 prosenttia.
- 2) Kosteikkohankkeeseen voidaan yhdistää myös fosforin saostus erilaisilla kemiallisilla aineilla.
- 3) Turvepeltoa koskevassa kosteikkohankkeessa kohteen vesitaloutta on muutettava siten, että pohjaveden pinta nousee pysyvästi tasolle, joka tehokkaasti ehkäisee turpeen hajoamista.
- 4) Kosteikkohankkeen valmistuttua investointikorvauksen kohteena oleva ala ei ole enää eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annetun lain 2 §:n tarkoitettua maatalousmaata.

ETI-kosteikot 1/2

- Kustannuslaskelmaan perustuva hehtaarikohtainen enimmäiskorvaustaso.
- Hanketta ei saa aloittaa ennen ELY-keskuksen päätöstä.
- Toteutettava 2 vuoden kuluttua päätöksestä.
 - ELY- keskus voi myöntää jatkoaikaa 2 vuotta.
- Investointihankkeen valmistuttua ja viimeistään valmistumista seuraavana vuonna hankkeen toteuttajan on tehtävä ympäristökorvauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (78/2023) 48 §:ssä tarkoitettu sopimus kohteen hoidosta.
 - Hankkeen on oltava valmis 1.5. jos haetaan hoitosopimusta.
- Korvauspäätökseen voi hakea muutosta, jos toteutuma poikkeaa suunnitelmasta (tai hankkeeseen saadaan muuta rahoitusta).

ETI-kosteikot 2/2

Kosteikot ja tulva-alueet perustetaan:

- Luontaisesti sopiviin paikkoihin pellolle, pellon reuna-alueille tai metsä- tai joutomaalle.

Toimenpiteitä:

- fosforia sisältävä pellon pintamaan poistaminen.
- kiintoainesta laskeuttavan vesialueen tyhjentäminen sinne kertyneestä lietteestä.
- rantojen ja uoman suojaaminen eroosiolta ja sortumilta nurmettamalla, kiveämällä tai istutuksin.

ETI- Kosteikko hakemuksen liitteet 1/2

- **Suunnitelma**, josta käy ilmi kohteella toteutettavat toimenpiteet sisältö:
- Hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet
- Rakennepiirustus
- Pinta-ala
- Yksilöity toteutustapa ja -aika
- Toteuttamiseen osallistuvat tahot, toteutus- ja rahoitusvastuut ja mahdolliset sopimusjärjestelyt
- Hankkeen kustannusarvio kustannuserittelyineen
- Rahoitussuunnitelma

ETI- Kosteikko hakemuksen liitteet 2/2

- Vuokrasopimukset (viljelijät, ry, yhteisö). Alue on oltava korvauksenhakijan hallinnassa koko investoinnin toteuttamisen ajan sekä sen jälkeen tehtävän ympäristösopimuksen ajan.
- Selvitys nimenkirjoitusoikeudesta (ry tai yhteisö). Yhteyshenkilöllä (allekirjoittaneella) on oltava nimenkirjoitusoikeus.
- Kopio kokouspöytäkirjasta (ry tai yhteisö), missä korvauksen hakemisesta on päätetty.

ETI-kosteikko

- Paikan päällä tehtävä loppukatselmus ennen ensimmäistä maksatusta tai kun kosteikko on valmis.
- Otetaan GPS-mittauksen kosteikolta pinta-alan todentamista varten.

Kuva: Riikka Kettunen

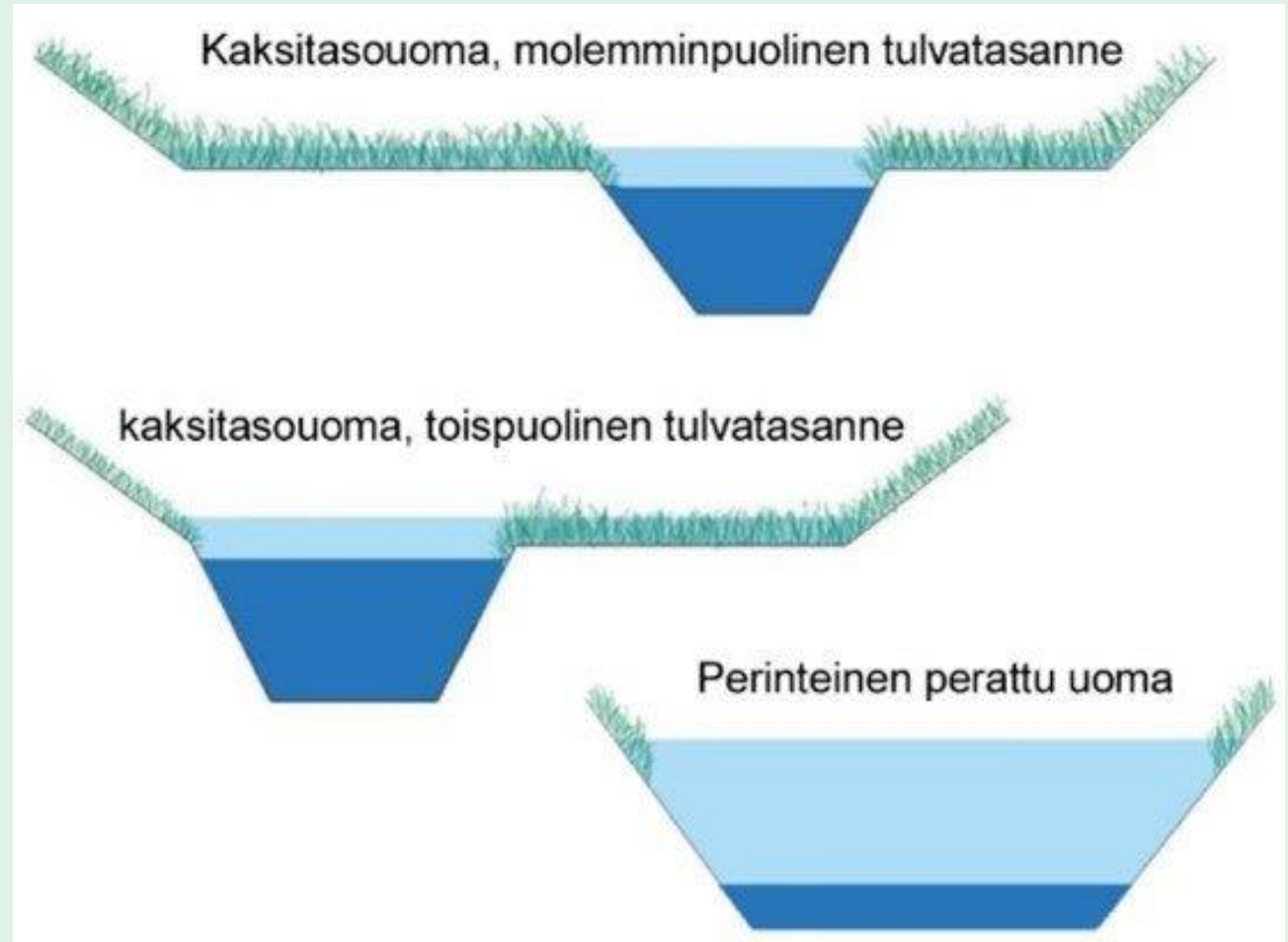
ETI- Uomainvestoinnit

Uomien luonnontilaa parantavissa hankkeissa

- Palautettavat/entisöitävät tulva-alueet
- Pienten kosteikkojen ja tulvatasanteiden rykelmät
- Kaksitasouomat
- Veden virtaamaa hidastavat pohjakynnykset tai putkipadot
- Uomien eroosiosuojaukset
- Puron mutkaisuutta lisäävät toimet
- Lintujen, kalojen ja rapujen elinympäristönä toimivien uomien laatua parantavat toimet.

Kaksitasouoma

- Otettava huomioon alueen hallinta haettaessa ympäristösopimukselle.
- Vuokrasopimukset, oltava voimassa koko sopimuskauden.
- Tarkistetaan kiinteistörekisteristä ja rajataan alueet pois, joilta tuenhakijalla ei ole hallintaoikeutta.

ETI- Kaksitasouoma

- Jälkeen kuvat on otettu heti työn toteutuksen jälkeen keväällä.
- Kesän aikana kasvillisuus jo valtasi hienosti tasanteen ja luiskat.

Ennen

Jälkeen

Uudenmaan ELY-keskus, Vesivarojen hoito, erikoissuunnittelija Harri Aulaskari

Kuvat: Aulaskari Harri

Kysymyksiä?

Ympäristösopimus kosteikkojen hoidosta

Riikka Kettunen Uudenmaan ELY-keskus

Sopimukselle soveltuvat alat

Sopimus voidaan tehdä:

- Kosteikkoalueesta
- Suon kaltaiseksi alueeksi muutetusta turvepellostä
- Tulva-alueesta
- Luonnonmukaistetun uoman tai kaksitasouoman alle jääneestä ja hoitotoimien kohteena olevasta maa-alasta
- Tulvatasanteesta tai tulvapellostä sekä hoidon kannalta riittävistä suoja-alueista
- Pienten kosteikkojen, pohjapatojen ja tulvapeltoalueiden muodostamisesta ja hoidosta.

Sopimukselle EI sovellu

- Kastelualtaat, joilla ei ole vesiensuojelu- tai monimuotoisuusarvoja.
- Alueita, jonka hoidon tavoitteena on muuttaa haettu ala järveksi tai lammeksi.
- Alueita, joiden valumavesien aiheuttaman kuormitus on pääasiassa muualta kuin maataloudesta -> tämä ei kuitenkaan koske suon kaltaiseksi alueeksi muutettuja turvepeltoja.
- Entisiä turvesoita, joilla on kasvatettu ruokohelpeä.

Kosteikkojen hoitosopimuksen hakija

- Viljelijä
 - Sopimuksenhakijan alaikäraja 18 vuotta, yläikärajaa ei ole.
 - Hakijana oleva luonnollinen henkilö tai hänen puolisonsa on tukivuotta taikka sitoumus- tai sopimuskauden alkamista edeltävän vuoden joulukuun 31 päivänä vähintään 18-vuotias.
- Rekisteröity yhdistys
- Vesioikeudellinen yhteisö
- Maksua on haettava vuosittain Vipupalvelun kautta, jotta sopimus pysyy voimassa (pl. ylivoimaisen esteen tilanteet)

Kosteikkojen hoitosopimus

- Vähintään 0,3 hehtaaria sopimukseen kelpaavaa pinta-alaa, jotta sopimus voidaan tehdä.
- Sopimus on 5 vuotinen ympäristösopimus.
- Vuosittainen korvaus kaikille kosteikkojen hoitosopimukseen ilmoitetuille peruslohkoille on 500 €/ hehtaari / vuosi
- Ruokavirasto maksaa tuen kahdessa osassa.
- Kosteikkoalue ei ole sopimuksen tekemisen jälkeen enää maatalousmaata.

Lohkon ilmoittaminen kosteikoksi

Kosteikkojen
hoitosopimus

Lohkolta poistetaan
korvauskelpoisuus
hakuvuonna

**Lohko ei ole enää
maatalousmaata**

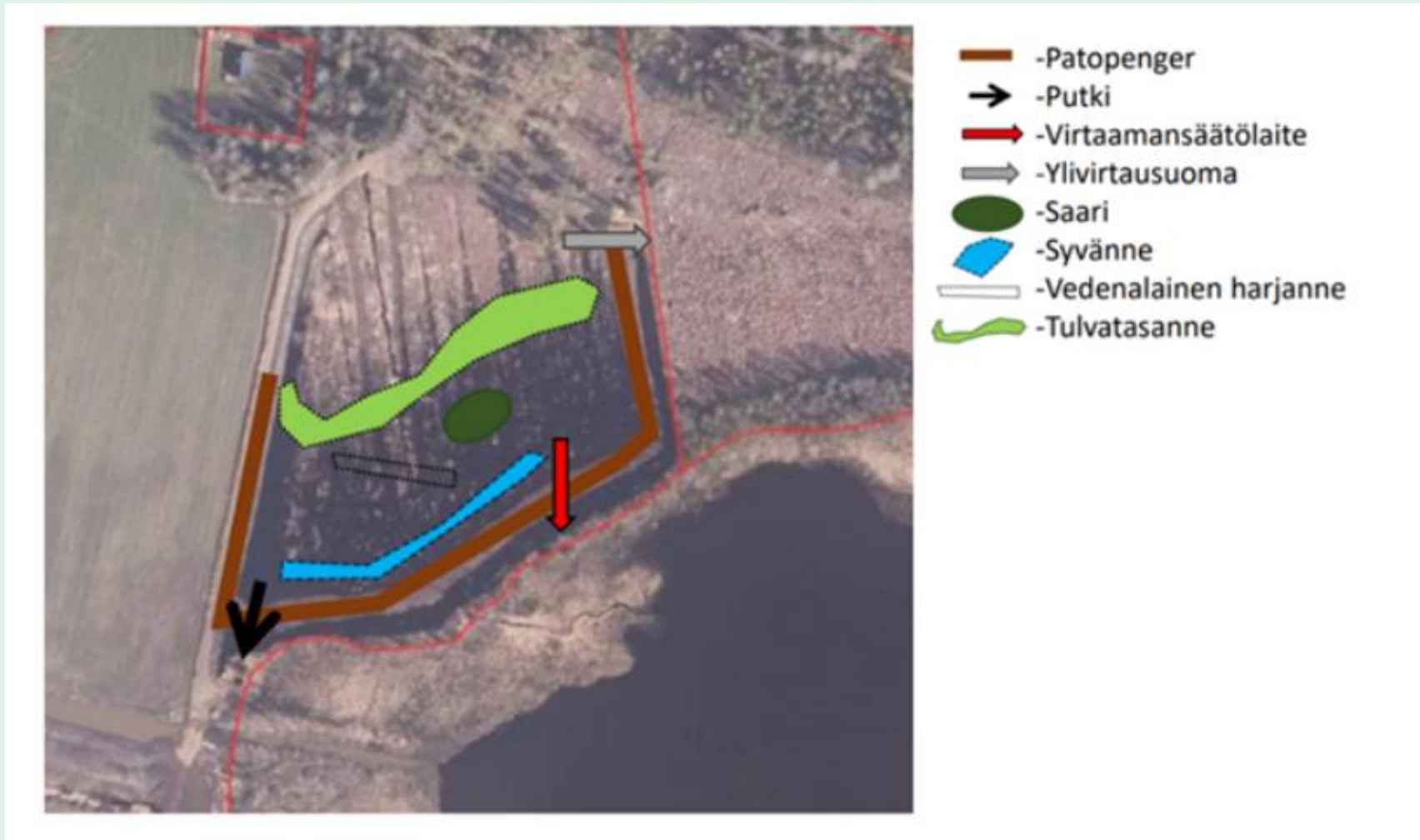
Lohkon
maankäyttölaji
muu ala

Ilmoitettava kasvi
**Ympäristösopimus
kosteikko**

Kosteikon hoitosopimus hakemuksen liitteet

- Rakennepiirustukset kosteikosta
- Hoitosuunnitelma
 - Muistiinpanoihin on kirjattava vuosittain vähintään lohkon nimi, tunnus ja pinta-ala sekä tehdyt toimenpiteet, niiden toteuttamisaika ja kesto. (laiduntavien eläinten keskimääräinen määrä laidunkauden aikana).
- Vuokrasopimukset alueista, jotka eivät ole tuenhakijan hallinnassa.
 - Oltava voimassa koko sopimuskauden.
 - Vesijättöalueet!

Kosteikko rakennepiirustus

Kosteikon hoitosuunnitelman sisältö 1/2

- Arvio hankkeen vaikutuksista ympäristöön tai maisemaan.
- Sopimusalueen hoidon tavoitteet.
- Suunnitellun hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet, joiden perusteella voidaan arvioida alueen luonto- ja maisema-arvoja tai merkitystä maatalouden.
- Vesiensuojelussa; lohkokokohtaisesti perustamis-, hoito- ja muut toimenpiteet ja niiden toteutusaikataulu vuosittain.
- Puustoon kohdistuvat hakkuut ja muut toimenpiteet, suunnitelmassa on otettava huomioon koko alue ja sen puusto.
- Selostus, miten toimenpiteet edistävät koko sopimuksen tavoitteiden saavuttamista.

Kosteikon hoitosuunnitelman sisältö 2/2

- Selvitys kaksinkertaisesta rahoituksesta
 - Selvitys toimenpiteistä, joiden toteuttamisesta maksetaan jo muuta Euroopan Unionin tai kansallisen tukijärjestelmän tukea.
- Sopimuksen perustason mukaiset hoidon vaatimukset ja rajoitukset, jos lohko sijaitsee ko. alueella esim. Natura-alueet.
- Hoitosuunnitelmaksi voidaan hyväksyä myös Metsähallituksen toimenpide- tai työkohdesuunnitelma.
- Kosteikon hoitosuunnitelmaan voi hakea Neuvo2030 rahoitusta.

Kosteikon hoitotoimenpiteet

Vesiensuojelu- tai monimuotoisuustavoite

Hoitoon kuuluu kosteikon toiminnallisuutta ylläpitävät - ja edistävät hoitotoimenpiteet, jotka voivat olla:

- Lietteen poisto tarvittaessa.
- Mahdollisten kemiallisten saostusaineiden poisto ja lisäys.
- Pohjapatojen muodostaminen, patojen ja uoman hoitotoimet.
- Vedenpinnan sääntely.
- Kosteikon tai uoman reuna-alueiden kasvillisuuden niitto.
- Kasvijätteen poiskorjuu -> niittojäte voidaan käyttää hyödyksi.

Luonnonmukaisten uomien ja kaksitasouomien sekä tulva-alueiden hoitotoimenpiteet muodostuvat

Ilmastotavoite

- Pohjapadoista, eroosiosuojauksista ja muista veden virtaamaa hidastavista rakenteista.
- Uoman ja tulva-alueiden vedenjohtokyvystä.
- Uoman reuna-alueiden kasvillisuuden hoidosta tai tulvatasanteiden avoimuudesta.
- Tulva-alueilta on poistettava tarvittaessa kasvillisuutta tai sille laskeutunutta maa-ainesta.
- Kasvihuonekaasupäästöjen hillitsemiseksi hoidettavilla kosteikoilla eli soidenennallistamisalueilla on huolehdittava tarkoituksenmukaisesta vedenpinnankorkeudesta.

Yleisesti kosteikkojen hoitotoimenpiteistä

- Sopimusaluetta saa laiduntaa, jos se ei haittaa luonnon monimuotoisuutta tai vesiensuojelua.
- Laidunnuksesta aiheutuva eroosio on estettävä.
- Sopimusalueella ei saa käyttää kasvinsuojeluaineita.

Maastokatselmointi – Hallinnollinen tarkastus

- Tehdään viimeistään toisen sopimusvuoden aikana.
- Paikan päällä tehtävä katselmointi.
- Kosteikon alue GPS-mitataan tarvittaessa.
- Tarkastetaan kiinteistörajat.
- Tarkastetaan hoidon tavoitteiden täyttymistä.
- Otetaan lohkokohtaiset kuvat kosteikosta.

Kosteikko

Kuva: Riikka Kettunen

Syventävää materiaalia kosteikkoihin liittyen

[Tietolinkki-hankkeen materiaalit](#)

maaseutuverkosto.fi -Webinaareja kosteikoista

- Kosteikot – rahoitusmahdollisuuksia perustamiseen, kunnostamiseen ja hoitoon

[youtube @ELY-keskus](#) – Koulutuksia ja tietoiskuja

Kysymyksiä?

KIITOS osallistujille!

Kysymyksiä?

